

Семенов А.М.
andriysemenov@yahoo.com
к.філос.наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії та
філософії
ВНУ імені Лесі Українки,
м.Луцьк, Україна

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ ТА АНТРОПНИЙ ПРИНЦИП У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Філософія завжди залишається знанням,
яке не тільки не співзвучне часу
а навпаки, задає часу свої виміри...
М. Хайдегер

У системі координат сучасної соціокультурної реальності філософія у своїх академічних, пріоритетних і перспективних формах (від історії філософії і філософії науки до філософської глобалістики, філософської прогностики, етичних питань біо- та соціофілософії) є певним фундаментом загальних засад науки про людину, життя людини і самого звернення до Людини. Більш того, ось уже протягом десятирічч новітньої геополітичної історії філософська думка, філософська рефлексія видається чи не єдиним зусиллям інтегративного, інтерактивного та транскордонного світотворення людини, світотворення, яке “підживлює” людину феноменами духовного світоосягнення: вірою, надією, любов’ю. Саме ці феномени буття людини, як вдало відзначив П’єр Адо в “Духовних вправах і античній філософії” призводять до “трансформації світобачення і до перетворення особистості...ці вправи є творінням не тільки думки, а й усієї психіки індивіда... 1; 544]. Процес такого світоосягнення протікає в різних площинах самовизначення людини: від ідентифікації особистості до складних систем моделювання фізичної і антропосоціальної реальності.

Філософські проблеми освіти і концептуальні питання утвердження формули перманентної, у тому числі філософської освіти в сучасному транскордонному,

гіпердинамічному світі є взаємодоповнюваними та взаємоінтегрованими темами. Вони є можливими для впровадження в загальну схему соціальної практики і соціальної прогностики лише в системній сукупності. На різних рівнях соціально-антропної диференціації ці проблемні питання динамічно взаємопов'язані з тенденціями глобалізації сучасного світу і, водночас, із завданням розвитку людського в людині, з розвитком громадянської культури - з проєкцією на створення синтетичних соціально-орієнтованих і особистісних форм буття людини. Разом з тим, завдання трансформації і моделювання сучасної соціогуманітарної освіти досить складне для вирішення в обмежених часових і просторових кордонах. Глобальна соціальна динаміка, яка змінює відносно стійкі позиції традиціоналізму (цілісність формули політичної структури світу, внутрішню системність соціально-економічних параметрів розвитку регіонів і зон, загальновизначеність цивілізаційних пріоритетів і структур державного будівництва з відповідними партикулярними традиціями, стійкість позицій національних і релігійних культур та інш.) видозмінює і відповідні схеми і формули освітньої традиції.

Саме істотні ознаки трансформації глобальної соціальної динаміки ініціюють подвійну резолюцію відносно процесу соціально-антропного моделювання: з одного боку, йдеться за пролонгацію принципів гуманістичної моралі та етики соціальної відповідальності, відхилення практики цілераціональності, орієнтації на ефективність і технічний, економічно-фінансовий результат, з іншого боку, - про втілення освітніх форм в загальну схему соціальної практики. Ось чому на різних рівнях соціальної прогностики доцільно констатувати потребу в створенні нових синтетичних методологій дослідження соціально-антропної структури глобальної соціальної динаміки та іманентної їй освітньої парадигми.

У сучасній філософсько-освітній парадигмі принцип гуманізму як і раніше наділений певними еталонами загальнолюдського характеру з тенденцією (в антропосоціальному плані) до загальнолюдської інтеграції: альтруїзмом, свободою волі і вибору, освітою і культурою, соціальною та релігійною толерантністю, любов'ю до людини. Причому такий тип інтегрування передбачає розуміння

спорідненості людини, природи, суспільства, Бога. У той же час, свобода, альтруїзм, віротерпимість, діалог динамічно реставрують модель самої людини, виконуючи етико-естетичні, ціннісно-орієнтаційні і регулятивні функції. Конструктивізм такого гуманізму полягає саме в тому, що він передбачає дійсність і дієвість автономного і суверенного суб'єкта з особливою організацією життя і творчості, виключно йому властивими прагненнями, переживаннями, мотивами, інтересами, емоційними і вольовими виявами.

Насправді, філософія людини не є встановленою і визначеною домінантою навчання людини про людину. Філософії взагалі, і філософії людини зокрема, не властиво і не може бути властиво ідейне, соціальне обґрунтування як керівництво до дії, їй не притаманні абсолютистські формули соціальної прагматики і утопії. І все ж саме за нею зберігається місце континуальної і, разом з тим, партикулярної традиції руху, світопереживання і світоосягнення, площини співпоставлення і сумніву, раціонального і ірраціонального. Ще в середині ХХ ст. Мішель Фуко в роботі "Слова і речі" відзначив: "Той спосіб у який людина утвердилася в сучасній думці, дозволяє їй грати дві ролі: вона водночас лягає в основу всіх позитивностей і присутня-хоч не можна сказати, що вона там у привілейованому становищі,- у складі всіх імперичних речей..." [1; 492

Складність, суперечність самоаналізу, самовизначення людини як індивіда і індивідуальності, особи та особистості замикається, зрештою, на єдиній формі антропологічних проблем, а саме, на можливості і реальності людської свободи, відповідно на можливості саморозкриття індивідуальності. Тут, мабуть, в антропологічному плані пріоритети за новітніми спеціальними курсами і модулями академічної освіти: філософією людини, персонологією, віталогією, соціологією і психологією особистості, філософією релігії та віри, і технологіями соціогуманітарної освіти – громадянською діяльністю, моделюванням, тренінговими модулями, віртуальною прогностикою тощо.

Відповідною повинна бути і предметна спрямованість людинознавства - спрямованість на формування, підтримку і розвиток світоглядної культури культури

людини - в площині інтеграційних процесів на рівні Глобального суспільства, етики соціальної відповідальності як форми гуманістичного світовідношення людини, розвитку діалогу цивілізаційної і громадянської культур. У цьому випадку очікуваним результатом соціально-антропного моделювання і розвитку академічного людинознавства може бути формування нової системи ціннісних орієнтацій в площині громадянського суспільства, яка утримувала б паритетні основи екоантропоцентричних, соціоетичних, релігійних, цивілізаційних цінностей, а також проростання нового соціального рівня молодіжної культури, орієнтованого на світову практику вільного самовизначення, визнання прав індивідуальності і особистості, пролонгацію форм світової співдружності і етики колективної безпеки. Знайти рішення подібних системних протиріч або ж, принаймні, відшукати формулу їх узгодження – одне з пріоритетних завдань сучасного рівня філософської антропології, оскільки, за влучному виразом Еріка Фромма “Людина народжується як диво природи, перебуваючи в середині її і, разом з тим, покидаючи її кордони. Замість втрачених інстинктів вона змушена шукати принципи, за якими буде діяти і ухвалювати рішення, їй необхідно мати систему організації, яка дозволила б скласти послідовну картину узгоджених дій”. [2, 162].

Використана література:

1. Рюс, Жаклін. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки. ДО.: Основи, 1998. - 669 с.
2. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посібник. – К., 1996. - 380 с.